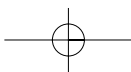
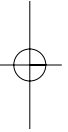
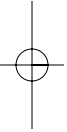

Zonder mij

PHILIPPE CLAUDEL BIJ DE BEZIGE BIJ

Grijze zielen

Het kleine meisje van meneer Linh

Rivier van vergetelheid

De wereld zonder kinderen

Het verslag van Brodeck

Kleine fabriek van droom en werkelijkheid

Tot ziens, meneer Friant

Alles waar ik spijt van heb

Het Onderzoek

Philippe Claudel

Zonder mij

Vertaling Manik Sarkar

2012

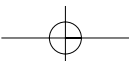
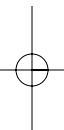
DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Copyright © 2000 Editions Balland
Copyright Nederlandse vertaling © 2005 Manik Sarkar
Eerste druk februari 2005
Tweede druk maart 2005
Derde druk maart 2005
Vierde druk juli 2005
Vijfde druk september 2012
Oorspronkelijke titel *Œabandonne*
Oorspronkelijke uitgever Balland, Parijs
Omslagontwerp Studio Jan de Boer
Omslagillustratie Gijs Went
Foto auteur A. Le Bot/ Opale
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam
Druk Bariet, Steenwijk
ISBN 978 90 234 7631 3
NUR 302

www.debezigebij.nl

J.-S. Bach, Praeludium nr. 3 in Cis-dur, BWV 872
door Glenn Gould, steeds opnieuw

Ik open mijn ogen.

Mijn collega zit naast me in het kleine kamertje dat we het 'Biechthok' noemen. Nog geen vijf minuten geleden hebben we een daverende ruzie gehad. Met moeite bedwingt hij zijn woede en zet hij het gezicht op dat we dragen als we iemand ontvangen, een 'cliënt' zoals hij ze noemt: een glad gezicht waarop ieder spoor van sympathie of irritatie ontbreekt. Er zit een vrouw tegenover ons. Ze is nog maar net binnen en we hebben haar zojuist op de hoogte gebracht. Ze bleef drie of vier seconden staan, legde toen haar hand op de leuning van de stoel die we voor haar hadden klaargezet, viel er in neer en begon te brullen.

Wij zijn 'hyena's'. Zo worden we genoemd in de

kleine kring waarin we ons werk doen. Ik haat die benaming. Die doet me dag en nacht pijn. Ons werk bestaat eruit dat we gezinnen waarvan iemand is gestorven proberen over te halen aan een bepaald verzoek te voldoen. We brengen ze op de hoogte van het overlijden en tegelijk of bijna tegelijk proberen we toestemming te krijgen om een aantal organen uit het lichaam te halen.

Ik denk niet dat mijn vak in jouw tijd nog zal bestaan – wanneer je twintig bent, bedoel ik. Ik denk niet dat het nog zal bestaan in de haast amateuristische vorm waarin wij het beoefenen. Overigens vindt de administratie het moeilijk ons een naam te geven: op mijn salarisstrookje staat ‘psycholoog’ en op dat van mijn collega ‘therapeut’. Dat betekent niets. Tegenwoordig heeft men er een hekel aan om het beestje bij de naam te noemen: een blinde is een visueel gehandicapte en een televisiepresentator een artiest; binnenkort zullen doden ‘niet-levendend’ zijn. Wij zijn hyena’s, punt uit. En al walg ik van die naam, beter zijn we denk ik niet te omschrijven.

De vrouw huilt. Ze kijkt ons niet-begrijpend aan, met open mond en een grote vraag in haar ogen die ze aan God zou moeten stellen als die bestaat, maar niet aan ons. Wij hebben er geen antwoord op. Wij hebben nooit een antwoord. We hebben

haar net verteld dat haar dochter van zeventien een uur en vierendertig minuten geleden is gestorven in de ambulance van de Noodhulp, nadat ze ter hoogte van de Boulevard des Italiens 118 is aangereden door een auto. Ze kwam net uit school.

We laten haar huilen. We zeggen niets. Laten huilen, dat is onze methode. We hebben de tijd.

Mijn werk doet me pijn. Veel te veel dingen doen me pijn. Zoals dat affiche dat ik een paar dagen geleden in de metro heb gezien en dat ik onmogelijk had kunnen missen omdat het ongeveer drie bij vier meter groot was. Er stond een grote mannen-slip op van wit, geribd katoen: door de stof heen kon je duidelijk de vorm van testikels en een stijve penis zien. De witte slip stak af tegen de zwarte ondergrond. Verder was er niets te zien: geen buik, geen dijen. Een slogan was het enige dat uitleg bij het plaatje gaf: BIGARD PAKT UIT. Een groteske, vulgaire uitleg, een soort pornografie van domheid die me wordt opgedrongen en waar ik met miljoenen anderen in weg dien te zinken. Dergelijke dingen zorgen ervoor dat ik me een vreemdeling voel, iemand die de straten en wegen waar zijn medemensens zich elke dag langs haasten niet meer herkent. Ik geloof dat ik niet meer achter ze aan wil lopen.

Je bent nog maar net eenentwintig maanden oud.

Je hebt ogen van agaat die continu bewegen, alsof ze niets willen missen, alles willen zien, je hele omgeving willen opnemen. En ik, het lijkt alsof ik je dag na dag probeer te ontvluchten, terwijl je toch mijn enige, mijn grote wonder bent. Vanochtend gaf ik je een zoen, en toen ik dat deed bedacht ik dat ik je misschien nooit meer zou terugzien. En daar ben je, ondanks je schoonheid en je onschuld, nog lang niet tegen opgewassen.

Het affiche dat ik in de metro zag is een reclame voor een theatervoorstelling. Degene die 'uitpakt' is een komiek die ik een paar weken geleden in een televisieprogramma heb gehoord terwijl ik je je toetje gaf. Hij besprak er zijn duidelijke voorkeur voor 'wilde *bitches*' boven 'gecultiveerde *bitches*' en hij drukte het publiek op het hart voorzichtig te zijn, goed uit te kijken en vooral goed te ruiken, want 'wilde *bitches*' hebben een heerlijke lichaamsgeur, terwijl 'gecultiveerde *bitches*' onecht ruiken, niet genoeg spartelen, te ondiepe kelen hebben en snel vermoeid raken.

Het publiek in de opnamestudio lachte zich te barsten. Al die mensen waren blij dat ze op televisie kwamen en hadden er hun zondagse kleren voor aangetrokken. Het moment werd vastgelegd door oneindig veel videorecorders en de band zou nog jarenlang op familiefeestjes en nostalgische avondjes worden afgespeeld. De vrouwen lachten ook, zonder zich af te vragen in welke categorie de ko-

miek ze indeelde: bij de ‘wilde’ of de ‘gecultiveerde *bitches*’.

De presentator lachte veel. Dat was zijn vak. Hij had al jaren dezelfde lach, een lach die altijd onecht klonk en daardoor, tegenstrijdig genoeg, uiteindelijk heel echt was gaan klinken. Ik geloof dat het Michel Drucker was, maar helemaal zeker weet ik het niet want ik gaf je juist te eten en aangezien jij nooit honger hebt, moet ik continu verhalen en boeken bedenken om je af te leiden van het voedsel dat je niet wilt doorslikken. Daarom zat ik niet goed op te letten.

Naast hem zat de zanger Jean-Jacques Goldman ook te lachen over de verdeling van vrouwen in twee categorieën *bitches*. Diezelfde man gaat op tournee om geld in te zamelen voor gratis eetgelegenheden voor daklozen. Met andere zangers en artiesten geeft hij benefietoptredens om ervoor te zorgen dat mensen met honger – ouden van dagen, mannen, kinderen, vrouwen die wel of geen *bitches* zijn – ’s winters kunnen eten.

Ik ben net drieëndertig geworden. Toen ik me vanochtend klaarmaakte om weg te gaan, keek je me met je enorme ogen aan. Je handjes streelden mijn wang. Er zat nog wat babyvoedsel in je mondhoek, dat spul dat naar appels en kersen ruikt, en toen je me kuste bleef er wat van aan mijn neus hangen. Je moest er heel hard om lachen. En ik vroeg me af in wat voor wereld ik je stort nu ik er juist uit weglucht.

Toen ik die dag bij Châtelet uit de metro stapte en dat grote affiche voor me zag, bleef ik stilstaan waar ik stond, onbeweeglijk, op het perron. Hoe lang weet ik niet. Ik moest bijna huilen, want plotseling schaamde ik me, alsof ik hoogstpersoonlijk voor die vunzigheid verantwoordelijk was.

Ik was totaal niet agressief en dat verbaasde me. Het zou veel prettiger zijn als ik de bedenker van dat affiche gewoon had kunnen haten, als ik kracht om door te gaan had kunnen putten uit mijn haat voor degene die de voorstelling en slogan had bedacht, die de foto had genomen en tegen het model had gezegd: 'Nee, Coco, hij is nog te slap, je ballen zijn niet goed genoeg te zien, raak verdomme toch eens opgewonden, denk toch aan een of andere *bitch*, wild of gecultiveerd, wat je maar leuk vindt, er lopen er zat rond, en leg dan je pik recht, wil je, hij ligt een beetje scheef en hij moet recht zijn, kaarsrecht zeg ik je, en stijf!'

Ik weet niet wat er plotseling over me heen kwam toen ik voor dat affiche stond, waarom ik plotseling zo ging denken, waar al die gedachten vandaan kwamen die uit me opwelden als enorme golven uit een rioolput.

De laatste tijd zie ik niet meer dezelfde dingen als andere mensen en leg ik ze niet meer hetzelfde uit. 'Je bent gek aan het worden,' zegt mijn collega. Ik werd misselijk, misselijk van mijn hele leven, ik zag je bleke engelengezichtje en de vorm van je

smalle schouderdje voor me en ik rook je geboortegeur, zoals je nog maar zo kort geleden uit het lauwe duister van de nacht voor de geboorte bent gekomen, die prachtige nacht waarnaar ik zo graag terug zou keren.

Ik stond te wankelen op het perron, voor dat affiche met die enorme bobbelige slip die voor mij op de lijkwade van een vroeger leven leek.

Ik zei tegen mezelf dat ik niet verder kon. Het affiche maakte me duidelijk dat deze wereld de mijne niet meer is, dat er hier geen plaats meer is voor mij.

Een vrouw bleef stilstaan; ze was een jaar of vijftig en zag er gelaten uit, met ogen die dicht bij de mijne wilden zijn. Ze zei een paar woorden die ik niet verstond. Ze legde haar hand op mijn schouder. Mijn voorhoofd zat onder het zweet. Ze stak me een papieren zakdoekje toe. Ze drukte het in mijn hand en liep toen door.

Ik geloof dat de vrouw die nu tegenover ons zit wel op haar lijkt. Ze built. Ze houdt ook een zakdoekje vast. Ze verfrommelt het en knijpt het fijn alsof het een klein lichaampje is. Ze verscheurt het en ze snikt. Mijn collega is nog steeds niet gekalmeerd. Ik zie hoe hij zijn kaken op elkaar klemt. Zijn handen omklemmen de metalen buizen van zijn stoel. Ik weet niet hoe het zou zijn afgelopen als die

vrouw niet op de deur van het Biechthok had geklopt; misschien met vechten. Hij stond op het punt om me een klap te verkopen. Hij had zijn stoel opgepakt en stond ermee boven mijn hoofd te zwaaien, en onderwijl zei hij dat ik een klootzak was.

In mijn hoofd komt van alles met elkaar in botsing. Het is er een enorme warboel. Ik probeer er orde in aan te brengen. Dat is niet gemakkelijk. Toen ik gisteravond terugkwam in de flat, lag je te slapen. Als je slaapt, ben ik altijd bang dat je doodgaat, en tegelijkertijd hoop ik het soms. Het zou het voor mij wat minder moeilijk maken om er zelf tussenuit te knijpen. Dan zouden we eindelijk weer met ons drieën kunnen zijn. In het blauwe schemerdonker van je kamer bleef ik lang naar je staan kijken, zonder geluid te maken. Je arm lag gestrekt naast je hoofd en af en toe bewogen je vingers alsof ze stukjes droom probeerden te grijpen. Ik zoende je drie keer op je voorhoofd en toen deed ik de deur weer dicht.

In de zitkamer lag de oppas languit op de bank naar videoclips van houterig bewegende zangers te kijken die naar uitgebrande politiewagens wezen. Volgens de teksten was de samenleving ‘verrot’, maakte de politie ‘alleen mot’, waren de brave burgers ‘bot’ en moest het allemaal ‘kapot’. De oppas bewoog haar hoofd op het ritme van de muziek en

herhaalde een paar woorden aan het eind van het couplet: 'rot... mot... bot... kapot'. Ze had hamburgers met frites gegeten; in de kamer hing een walm van uien, saus en koud vet. Op het scherm stonden de bandleden nog steeds hevig te schudden; en door hun stralend witte joggingbroek heen grepen ze zich in het kruis.

'Ah, daar ben je!' Ze ging rechtop zitten en glimlachte naar me, en voor de zoveelste keer zag ik de slangen met opengesperde kaken die ze in haar benedenhoektanden had laten graveren. Ze vertelde over jou: 'Tering, wat stond dat wicht strak vanavond, het was een *dirty job* om haar in slaap te krijgen! En ik heb geen flauw idee waarom! Maar toen Joe Star op tv kwam chillde ze opeens, op de bank, tering wat is die gozer goed zeg, die heeft nog eens ballen! En *baby girl* stak haar speen naar hem uit! Maar goed... Ik ben pleite! Ik wil ze niet missen! Het is vrijdag, weet je wel?'

Ja, het is vrijdag. De oppas stond op, pakte haar skates en liet het restje koude frites en het afval van de hamburger op de salontafel voor me achter. Ik bracht haar naar de voordeur en gaf haar het briefje van honderd franc dat ze had verdiend door weeïg ruikend voedsel te eten, af en toe een blik op jou te werpen en onderwijl naar rapmuziek te luisteren.

Ik deed de deur dicht en vroeg me af hoe ze ze zou kúnnen missen, haar tienduizend gelijkgestemden die elke vrijdag uit alle hoeken van Parijs

toestroomden om urenlang samen te skaten, omringd door politie en ambulances.

Ik heb ze een keer gezien, vijf weken geleden. Ik wist niet dat zoiets bestond. De grote, bewegende keten reed op de Boulevard Sébastopol voor me langs als een leger uit een toekomstig tijdperk, met helmen van fluorescerend plastic en hun knieën en ellebogen dik van de harde beschermers. Het kwam me voor dat er geen woord gesproken werd; ik hoorde alleen het zachte gefluit van duizenden wieltjes op het asfalt en het geluid van de regelmatige cadans.

Want alles aan hen was regelmatig; regelmatig en fanatiek tegelijk, naar het voorbeeld van hun blik die ze strak op de rug van de persoon voor zich gericht hielden. Vooral dat maakte me zo bang dat ik ervan verstijfde: die zwigende orde, die stille discipline en dat stille plezier. Ik bedacht dat die grote slang net zo goed een afgrond in kon rijden als door Parijs kon kronkelen, en dat al die mensen waar hij uit bestond tijdens hun val niets zouden zeggen, geen woord. Het gaf me het gevoel dat ik stond te kijken naar een enorme kudde die in de greep was van een onbekende drug. Ik dacht aan heel kleine wezentjes, aan mechanische soldaten die vooreerst nog geen geweren hadden en met een nieuwe marspas de cultus vierden van een leider die nog niet was aangekomen.

Ik werd er bang van. Doodsbang. ‘Doe niet zo

stom,' zei mijn collega later. 'Dat is toch juist leuk? Daar ontmoet je nog eens iemand!' Tienduizend iemanden tegelijk.

Ik stapte een café binnen; ik had iets sterks nodig. De serveerster gaf me een Suze. 'Je ziet eruit alsof je zin hebt in een Suze!' zei ze toen ik niet kon bedenken wat ik moest bestellen. Met mijn ogen dicht sloeg ik het kruidenbitter achterover. Ik zag weilanden, alpenweiden bezaaid met gele bloemen. Je moeder was gek op gentianen. Ze zei dat het in de steek gelaten bloemen waren en dat dat niet eerlijk was.

De slangachtige stoet werd voorafgegaan door de zwaailichten van politiewagens die de weg vrijmaakten – als ze er tenminste niet toe dienden om de slang in te sluiten, te leiden, ermee te doen wat ze wilden. En achteraan, helemaal aan het einde, reden ambulances die de gewonden opraapten, de kapotte knieën en gedeukte schedels verbonden en misschien ook de lijken opruimden – zozeer was ik ervan overtuigd dat die er moesten zijn en dat ze vliegensvlug werden verstopt onder de putdeksels of in de plastic straattoiletten die Jean-Claude De-caux aan alle gemeentebesturen van Frankrijk heeft verkocht ter vervanging van de elegante giet- en smeedijzeren urinoirs die alleen nog maar bestaan op de antieke foto's van Marville.

Dikke, zware tranen rollen zonder ophouden over het gezicht van de vrouw die tegenover ons zit. Ik zie hoe ze aan de onderrand van haar oog ontstaan, over haar jukbeenderen rollen en glimmende sporen op haar wangen maken voordat ze daar verdwijnen. Ze kijkt naar de vloer alsof de grond onmetelijk ver weg is. Mijn collega slaat zijn benen van elkaar af en dan weer langzaam over elkaar, voorzichtig zodat de vouw niet uit zijn broek gaat. Hij klemt zijn kaken niet meer zo hard op elkaar dat het lijkt alsof hij ze kapot wil bijten, maar aan een paar dingen, vooral aan een zenuwticje bij zijn mondboek, zie ik dat hij nog steeds aan onze ruzie denkt.

Uiteindelijk schonk de serveerster de fles in mijn glas leeg en stak ze een sigaret op, een Gitane zonder filter. Die rookte je opa ook. Hij is er lang geleden aan gestorven. Toen was ik zelf nog maar een kind, maar ik weet nog hoe het papier van zijn peuken die naar tabak en urine roken verkleurde tegen de theezakjes in de asbak, een cadeautje van het merk Ricard. We woonden in het twintigste arrondissement, in de Rue des Amandiers; die bestaat niet meer. In elk geval niet meer zoals toen ik vijf jaar was en met drie of vier vriendjes zo hard over de straatstenen holde dat de muren ervan trilden. Sinds die tijd zijn er veel gebouwen uit de grond

geschoten, tussen het puin en het braakland en achter de schuttingen die zo goed mogelijk probeerden de wratten van de stad en de speculanten te verbergen. De buurt heeft zich verfraaid met uniforme gevels. Ik ga er bijna nooit meer heen. Mijn verloren verleden is niets anders dan een grote vuilstortplaats.

‘Ik zie aan je ogen dat je met me naar bed wilt,’ zei de serveerster terwijl ik zat na te denken over mijn verwoeste verleden, over jouw buikje dat je wanneer ik je verschoon als een slangenmens laat golven, en over de meihemel boven Père Lachaise toen ik tien jaar was en een vriendje me naar de vers gevulde graven had meegesleept met de belofte dat ze nog wel ‘naar lijk zouden ruiken’. De dood trok ons aan in die tijd. Het was een vreemd wonder voor ons.

De serveerster had een gezicht als een verwelkte papaver. Mijn lippen waren gebarsten van de rook en de alcohol. Buiten waren de laatste golven rolschaatsers verdwenen en namen de auto’s hun domein weer in bezit.

Er waren geen andere klanten meer. Ze trok het rolluik omlaag. Ik volgde haar door de straten tot in haar slaapkamer in Vincennes. We liepen kilometers lang. Ik was dronken. Ik had het koud. Ik was verdwaald in mijn verdriet. Ik dacht aan je moeder. Zo doorkruisten we Parijs, zonder iets tegen elkaar te zeggen. Af en toe zag ik grote karton-

nen dozen lichtjes bewegen op de trottoirs. Het waren vreemdsoortige dekens waar mensen onder sliepen. Er zijn er duizenden van in Parijs.

Zonder nog iets te zeggen verenigden we onze lichamen in een bed dat in het midden doorzakte. Toen ik in haar kwam, hield de serveerster haar ogen gesloten alsof ze aan iemand anders dacht. Ik keek naar het zwetende gezicht van Johnny Hallyday op de muur. Hij leek op een moderne Christus, zonder doornenkroon en met zijn gitaar als enig kruis. Onder zijn gezicht stond: 'Laat het vuur branden!' Ik liet niets branden. Ik maakte bewegingen die me moeite kostten. Buiten hoorde ik het geschreeuw van twee Arabieren die elkaar uitscholden in hun taal van zand.

Je zult het wel zien: liefde kan heel mooi of heel nietszeggend zijn, als een kanten randje dat een stofje opfleurt en schitterend maakt. Die avond was ze heel lelijk. Het was dan ook geen liefde. Alleen ademnood, een vergissing. De serveerster ging rechtop zitten in bed. Ze trok het laken over haar borsten en greep het pakje Gitanes; de kleine kamer vulde zich met zware rook. Ze keek me aan en zei toen: 'Wel wat strak, hè? Maar je hebt me uitstekend genaaid, hoor... Enne, weet je, je had je niet hoeven schamen, hoor, je had 'm er best van de andere kant in mogen steken, no problemo... Wat kijk je nou! Snap je me niet? De andere kant, van achteren, kontneuken! Maar ik hou niet van dat

woord, dat vind ik zo vulgair... Je bent een rare, jij! Waar kom jij vandaan gereisd? Van Mars? Ik heb het trouwens nog nooit met kleine groene mannetjes gedaan, misschien is dat wel helemaal het einde! Ik heb een strakke poes maar een ruime geest, zal ik maar zeggen! Trouwens, hoeveel jaar geef je me, nou, kom op, zeg 's... zeg 's wat? Je raadt het toch nooit, dat weet ik zeker... Nee jongen, doe daar nog maar eens tien jaar bij, o ja, nog tien zware jaren, al met al heb ik over twee maanden de halve eeuw vol, je zou het haast niet geloven, of wel soms? En dat allemaal dankzij mijn abonnement op de fitnessclub, ik heb getekend voor vier jaar en ik betaal per maand, 170 franc, niet bepaald goedkoop, vind je wel? En ook dankzij Slim-Fast, daar maak ik geen geheim van, iets anders eet ik niet, drie keer per dag, chocoladesmaak, die vind ik het lekkerst, kijk 's naar mijn buik, zo plat als een dubbeltje! Wil je er eentje proeven?'

Ik had op goed geluk een leeftijd genoemd. Om haar niet te beledigen. De huid van haar buik vormde een landschap van door de wind verfrommelde duinen. De woorden die ze uitsprak waren pijnlijker dan dolkstoten. En nog steeds om haar niet te beledigen zat ik even later op de rand van haar bed met een rietje van een bruine pasta te drinken die overal naar rook behalve naar chocola en die ze voor me had klaargemaakt in een hoge aardewerken koffiebeker waar 'Souvenir uit Val-

lauris' op stond en waar een scherfje af was. Ik schaamde me voor mezelf. En terwijl ik het plattebuikenbrouwsel zat te drinken verscheen het gezicht van je moeder voor me, met tranen overdekt, en ook jouw vrolijke snoetje dook op in die weezinwekkende slaapkamer, en je handjes, je suikerzoete stemmetje en je onbeholpenheid.

Plotseling zag ik de serveerster als een veelkopig monster, een verkeersongeluk, een romp zonder gezicht, armen en benen, opgevist uit een kanaal vol vervuild water. Ik pakte mijn spullen. Ik keek naar het drijfnatte gezicht van Johnny Hallyday en ik begon te denken dat ik niet meer in staat was in deze wereld nog maar iets zelf te doen, en dat jij misschien niet sterk genoeg was om me naar je toe te trekken.

De serveerster begon te neuriën, de maat slaand met haar sigaret waar de as van afviel op de lakens die, zag ik nu, zo gekreukeld en vaal waren als de huid van een zieke, incontinente grijsaard vol doorligwonden.

Ik verliet het huis alsof het een nachtmerrie was. Ik dacht aan de witte lakens vol borduursel waar ik je onder had gelegd toen ik je in het appartement had achtergelaten om door Parijs en mijn herinneringen te gaan wandelen. De serveerster had me met een glimlach gezegd dat ik nu wist waar ik moest zijn als ik zin had om haar te neuken en dat ik echt alles met haar mocht doen, *alles*, zei ze, waarbij

ze lachend met haar tong langs haar lippen ging, niet mooi en niet lelijk, niet jong en niet oud, en toen had ze heel discreet twee vingers op mijn lippen gelegd.

Ik durfde alweer geen nee te zeggen. Ik glimlachte naar haar, of beter gezegd: ik glimlachte naar jouw stralende gezicht dat ik projecteerde op alles wat ik zag: de vieze kamer, de poster van de geblondeerde zanger in vervoering, het bed waarin ongetwijfeld al heel wat mannenlichamen hadden liggen zweten, de lekkende douche met het half gescheurde gordijn en de vuile was die lag opgestapeld in een teil naast de tubetjes make-up en de opengescheurde tampondoosjes; en ik zei bij mezelf dat jij echt veel te mooi was voor dit alles, dat ik een enorme klootzak was om je het levenslicht te hebben geschonken, dat je het me op een dag kwalijk zou nemen, later, wanneer het leger van rolschaatsers de dienst zou uitmaken, met zijn lelijkheid en zijn kunstmatige eensgezindheid over geprefabriceerd plezier onder politiebegeleiding, op wekelijkse basis, in een land dat erin geslaagd was grote groepen mensen te doen geloven dat ze vrijer zijn dan wie ook wanneer ze in het donker door de straten van de hoofdstad mogen rollen, terwijl dat eigenlijk de verschrikkelijkste vorm van slavernij is.

Als een dief sloop ik het appartement binnen. Je sliep als een duimzuigend engeltje dat 's nachts te-

gen teddyberen en papieren draken vecht. Met de rest had je niets te maken. Niets was voor jou nog echt, behalve mijn stem en mijn geur. Geluidloos liet ik me tussen de lakens glijden. Ik hervond mijn eenzaamheid. Mijn handen tintelden. Het was de eerste keer dat ik een vrouwenlichaam had beroerd sinds je moeder is gestorven. Want ze is dood. Ze is dood en het lijkt alsof ik nauwelijks nog leef. Ik strompel alleen nog maar door.

De vrouw tegenover ons heeft zojuist een lange, klaaglijke kreet geslaakt. Nu zit ze met haar gezicht in haar handen te snikken. Haar ogen zien ons niet meer. Ze hebben zich teruggetrokken. Ze hebben zich naar binnen gekeerd. Ik stel me voor hoe ze op zoek zijn naar de laatste beelden van haar dochter, zoals ze haar voor het laatst heeft gezien, vanochtend misschien, ja, vast vanochtend toen het meisje zich klaarmaakte voor school en zichzelf voor de Galeries Lafayette, waar ze op de parfumerieafdeling werkt. Misschien zijn we wel allebei op hetzelfde moment van huis gegaan. Misschien hebben we onze dochters gelijktijdig gekust. Misschien was zij het wel die me die keer een zakdoekje heeft gegeven toen ik verwilderd op het metroperron voor dat affiche stond. Ik let al heel lang niet meer echt op de 'cliënten' die tegenover ons komen zitten. Ik doe mijn best om buiten hun